

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธนาคารออมสิน

ประวัติธนาคารออมสิน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำริที่จะเริ่มนำกิจการออมสินมาใช้ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2450¹ ในขณะที่ยังคงดำรงพระราชอิสริยยศเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร โดยได้ทรงทดลองตั้งธนาคารรับฝากเงินขึ้น เรียกว่า "แบงก์สี่พอเทีย"² ณ พระตำหนักสวนจิตรลดา เพื่อให้มหาดเล็กและข้าราชการบริพารของพระองค์ ได้เรียนรู้วิธีการดำเนินงานของธนาคาร และส่งเสริมให้มิมีนิสัยรักการออมระบบการออมสินในประเทศไทย ได้รับการสถาปนาขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2456 โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้กรมหลวงจันทบุรีนฤนาถดำเนินการจัดตั้งคลังออมสินขึ้น โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติคลังออมสินขึ้น เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2456 พร้อมกับได้พระราชทานเงินคงคลังเป็นทุนระเดิม 1 แสนบาทเพื่อเป็นทุนหาผลประโยชน์สำรองไว้จ่ายดอกเบี้ยให้แก่ราษฎรซึ่งนำเงินมาฝากเนื่องจากทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้คลังออมสินเป็นสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินของราษฎรให้ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย และมีพระราโชบายให้ราษฎรรู้จักการใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่สุรุ่ยสุร่าย หรือนำไปเล่นการพนัน

¹ "ธนาคารออมสินจากอดีต ถึง ปัจจุบัน." 72 ปี ธนาคารออมสิน (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2528) หน้า 18.

² สี่พอเทีย เป็นคำย่อมาจากชื่อผู้เป็นกรรมการ "สี่" แปลว่า ใหญ่ ได้แก่พระองค์เอง ซึ่งเป็นประธาน "พอ" ย่อมาจากนามพลเอกเจ้าพระยาวรหาราช (ม.ล.เพ็ญ พึ่งบุญ ณ อยุธยา) และ "เทีย" ย่อมาจากพระนามพระยาศุขชาติ (เทียบ อิศวรวิทย์) กรรมการ

คลังออมสินที่ได้จัดตั้งขึ้นในขั้นแรกนี้มีฐานะเป็น "แผนกคลังออมสิน" ปฏิบัติงานโดยข้าราชการ กรมพระคลังมหาสมบัติ เมื่อขัตติกรมพระคลังมหาสมบัติเป็นผู้บังคับบัญชา ในระยะแรกที่เปิดดำเนินการมีการรับฝากเงิน 3 ประเภทคือ

1. เงินฝากเพื่อเรียก คัดดอกเบี้ยยให้ร้อยละ 2 ต่อปี จำนวนเงินฝากรวมทั้งดอกเบียฝากได้ไม่เกิน 500 บาท
2. เงินฝากประจำ 6 เดือน คัดดอกเบียให้ร้อยละ 3 ต่อปี จำนวนเงินฝากรวมทั้งดอกเบียฝากได้ไม่เกิน 2,500 บาท
3. ผู้ที่มีเงินฝากจะขอซื้อทรัพย์สินสมบัติที่รัฐบาลเป็นประกัน (ใบกู้ของรัฐบาลสยาม) ได้ สูงสุด 3,000 บาท

กิจการของคลังออมสิน ได้รับความนิยมจากราษฎรมากขึ้นเป็นลำดับ ได้มีราษฎรนำเงินมาฝากเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเพื่อให้ราษฎรในหัวเมืองและมณฑลได้ฝากเงินกับคลังออมสินบ้าง จึงได้เปิดคลังออมสินที่พระคลังจังหวัดฉะเชิงเทรา มณฑลปราจีนบุรี เป็นมณฑลแรก เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2456 และต่อมาก็ได้มีการขยายคลังออมสินไปยังหัวเมือง และมณฑลต่างๆ ทั่วทุกภาค

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นครองราชสมบัติทรงตระหนักถึงความสำคัญของคลังออมสิน และทรงห่วงใยกิจการของคลังออมสินในขณะนั้น ที่ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ด้วยสาเหตุสำคัญหลายประการ คือ

1. คลังออมสินขาดพนักงาน เพื่อปฏิบัติงานโดยเฉพาะ ต้องอาศัยข้าราชการซึ่งมีหน้าที่ราชการประจำอย่างอื่นมาช่วยดำเนินงาน
2. สภาพเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยต่อความสามารถที่จะออมทรัพย์ของราษฎร เนื่องจากเกิดความแห้งแล้งกับอุทกภัย และผลกระทบจากสงครามโลก ครั้งที่ 1
3. สถานที่ตั้งของคลังออมสินไม่สะดวกแก่การติดต่อใช้บริการ เนื่องจากคับแคบ และตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ทำให้ราษฎรเข้าไปใช้บริการไม่สะดวก
4. ขาดการเผยแพร่แนะนำประโยชน์ของคลังออมสิน ราษฎรไม่รู้จักประโยชน์ของการฝากเงิน รวมทั้งไม่เข้าใจระเบียบ และวิธีการฝากเงินกับคลังออมสิน ผู้ฝากส่วนใหญ่จึงประกอบด้วยข้าราชการ และนักเรียน มิใช่ราษฎรทุกอาชีพ

ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริให้โอนกิจการคลังออมสินจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไปสังกัดกรมไปรษณีย์โทรเลข กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ในปี พ.ศ. 2472 เพื่อให้กิจการคลังออมสินเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น และให้ประชาชนมีที่ฝากเงินอย่างทั่วถึง ณ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งมีอยู่ทั่วไป

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา คณะรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของคลังออมสิน ในการทำหน้าที่ระดมเงินทุนซึ่งสำคัญต่อการปรับปรุงเศรษฐกิจของประเทศจึงได้ส่งเสริม และปรับปรุงงานคลังออมสินทั้งในด้านการบริหารงาน การเปิดสาขา และการฝากเงินประเภทต่าง ๆ เพื่อให้กิจการคลังออมสินเป็นที่แพร่หลายในหมู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น และยังสามารถยกฐานะแผนกคลังออมสินขึ้นเป็นกองคลังออมสิน ธุรกิจและบริการของคลังออมสินที่สำคัญ ได้แก่

1. ชยายเพดานเงินฝากเพื่อเรียก จากเดิมฝากได้ไม่เกิน 500 บาท เป็นฝากได้ไม่มีกำหนด แต่ให้ดอกเบี้ยเฉพาะเงินฝากไม่เกิน 1,000 บาท และประเภทประจำ 6 เดือน จากเดิมฝากได้ไม่เกิน 2,500 บาทเป็นฝากได้ไม่มีกำหนด โดยให้ดอกเบี้ยเฉพาะเงินฝากไม่เกิน 3,000 บาท
2. ปรับปรุงวิธีการรับฝากเงิน ให้ผู้ฝากสามารถฝากเงินเพิ่มได้ ณ คลังออมสินทุกแห่ง ครั้งละไม่เกิน 200 บาท และถอนต่างสถานที่ได้ โดยมีบัตรลายเซ็นตัวอย่าง
3. เปิดการรับฝากเงินเพื่อสะสมทุน ตั้งแต่ 1 สตางค์ขึ้นไป โดยคลังออมสินจัดส่งตู้สะสมทุนติดตั้งไว้ตามสถานที่ศึกษาต่าง ๆ
4. เปิดการรับฝากเงินประเภทสลากออมสิน และพันธบัตรออมสิน
5. เปิดการรับฝากเงินประเภทรับจ่าย และโอนเงิน
6. เปิดการรับฝากเงินประเภทสงเคราะห์ชีวิตและครอบครัว

ในปี พ.ศ. 2489 คลังออมสินได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น "ธนาคารออมสิน" โดยการสนับสนุนของหลวงประดิษฐมนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์) นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ผู้ซึ่งต้องการให้คลังออมสินทำหน้าที่การธนาคารและเป็นสถาบันการออมทรัพย์ที่สมบูรณ์แบบเช่นเดียวกับธนาคารประเทศโดยได้ตราพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 ขึ้น มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคือเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพแห่งสังคมในทางทรัพย์สิน รวมทั้งให้รับโอนทรัพย์สิน และกิจการคลังออมสินจากกรมไปรษณีย์โทรเลขมาดำเนินการต่อไป

ธนาคารออมสินเริ่มดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2490 เป็นต้นมาโดยมีฐานะเป็นนิติบุคคล บริหารงานโดยอิสระภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้แต่งตั้ง การรับฝากเงินจากประชาชนทั่วไปธนาคารออมสินมีรัฐบาลเป็นผู้รับประกันเงินฝาก เงินฝากที่ธนาคารออมสินระดมได้นี้ ธนาคารได้นำไปลงทุนในหลักทรัพย์ของรัฐบาล เช่น พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วสัญญาใช้เงิน เป็นส่วนใหญ่ เพื่อสนับสนุนเงินทุนให้แก่รัฐบาลในการพัฒนาประเทศและส่งเสริมกิจการด้านสาธารณูปโภค โดยให้กู้ยืมแก่องค์กรและรัฐวิสาหกิจที่ให้บริการทางด้านนี้มาตลอด

การบริหารงานและการแบ่งส่วนงานของธนาคารออมสิน

1. การบริหารงาน

ตามพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 ระบุให้ธนาคารออมสิน บริหารงานโดยอิสระภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้แต่งตั้ง คณะกรรมการธนาคารออมสินประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ โดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นอีก 9 ท่าน ซึ่งแต่งตั้งจากอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการศาสนา ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าการการสื่อสารแห่งประเทศไทย และผู้แทนกระทรวงการคลังอีก 5 ท่าน โดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการ 1 ท่านเป็นประธานกรรมการ คณะกรรมการธนาคารออมสิน มีหน้าที่เป็นผู้ควบคุมและดูแลกิจการของธนาคารออมสินโดยทั่วไปรวมตลอดถึง

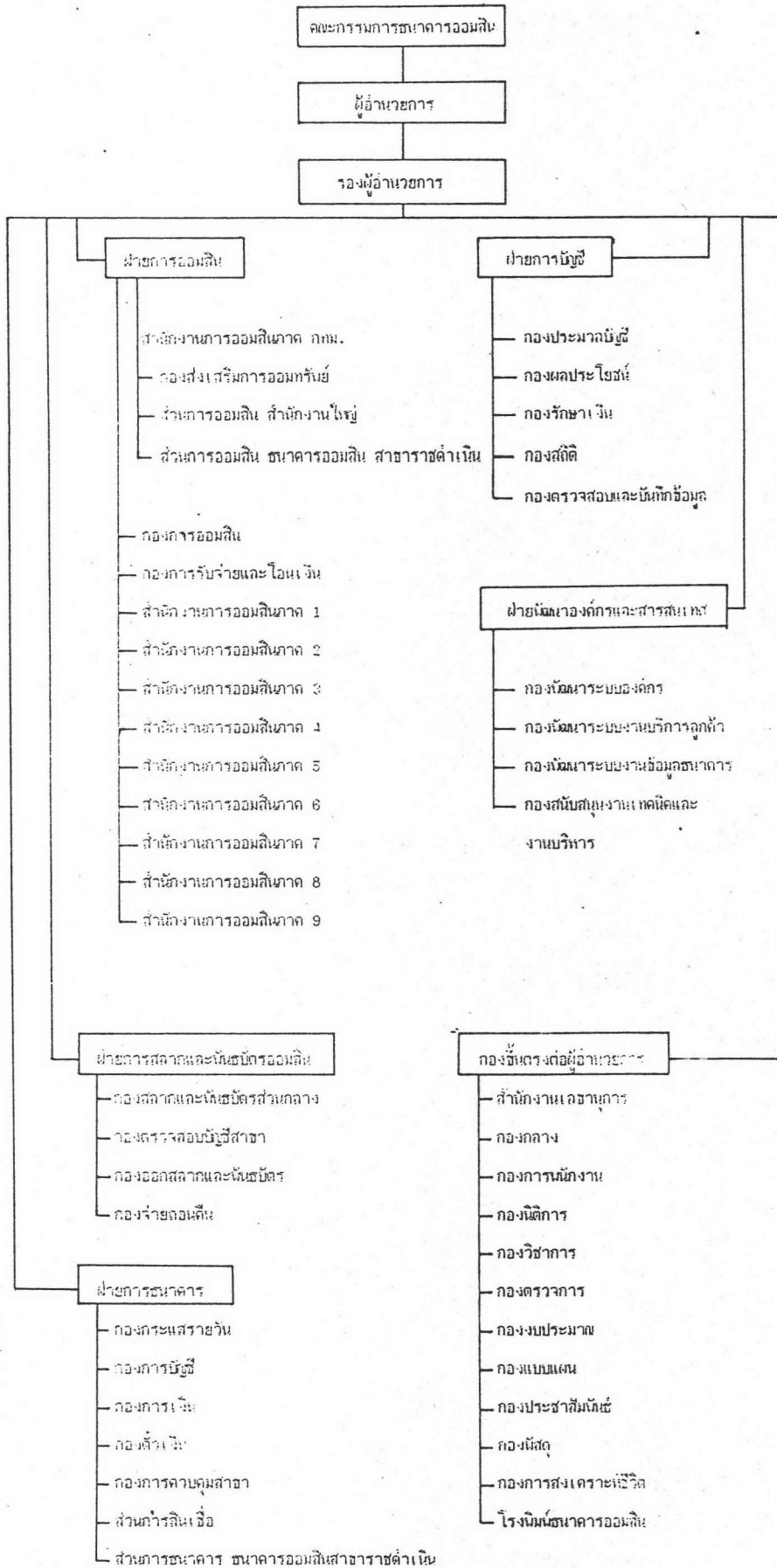
- การตั้งและการเลิกสาขาตัวแทน
- การกำหนดเงื่อนไข และขอบเขตทั่วไปของธุรกิจประเภทต่าง ๆ ของธนาคารออมสิน
- การกำหนดระเบียบการธนาคารออมสิน
- การเสนองบดุล งบกำไรขาดทุน และรายงานประจำปี

ผู้อำนวยการเป็นผู้จัดการธนาคารออมสิน มีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 ให้ดำเนินกิจการธนาคารออมสินให้เป็นไปตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับของธนาคารออมสิน และให้รองผู้อำนวยการปฏิบัติงานตามหน้าที่ซึ่งผู้อำนวยการมอบหมาย

2. การแบ่งส่วนงาน

ธนาคารออมสินได้มีการปรับปรุงระบบงานเสมอมา รวมทั้งมีการปรับปรุงระบบการควบคุม การแบ่งส่วนงานให้เหมาะสมกับลักษณะธุรกิจ และสภาพแวดล้อมของหน่วยงาน โดยในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้ง "คลังออมสิน" อธิบดีกรมพระคลังมหาสมบัติเป็นผู้บังคับบัญชาการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในกิจการคลังออมสิน ก่อนที่จะมีการโอนย้าย ไปสังกัดกรมไปรษณีย์โทรเลข ได้มีการจัดสายงาน โดยตั้งแผนกขึ้นมา 3 แผนก คือ แผนกกฎหมายทำหน้าที่พิจารณาแก้ไขกฎข้อบังคับต่าง ๆ แผนกตรวจและเตรียมงานทำหน้าที่ด้านจัดส่งบุคลากรไปดำเนินการออมสินและรับสมัครบุคลากรเพื่อเตรียมรับโอนงานคลังออมสิน และแผนกโฆษณาทำหน้าที่เผยแพร่ถึงคุณประโยชน์ของการออมและชักชวนให้ราษฎรประหยัด หลังจากที่โอนย้ายมาเป็นแผนกหนึ่งของกองบัญชาการไปรษณีย์โทรเลขได้ไม่นาน ก็ได้มีการยกฐานะงานคลังออมสินให้เป็น "กองคลังออมสินและธนาคาร" และเปลี่ยนชื่อเป็น "กองคลังออมสิน" ได้มีการแบ่งส่วนงานใหม่เป็น 3 แผนกคือ แผนกดำเนินงานคลังออมสิน แผนกที่ทำการคลังออมสินกลาง และแผนกตรวจบัญชีคลังออมสิน แต่ต่อมาก็มีการแบ่งส่วนงานใหม่เป็น 5 แผนก คือ แผนกสารบรรณ แผนกคลังออมสินกลาง แผนกเงิน แผนกบัญชีทั่วไป และแผนกบัญชีสาขา ต่อมากองคลังออมสินได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ธนาคารออมสิน" และดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 แล้ว ธนาคารออมสินก็บริหารงานโดยอิสระภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้แต่งตั้ง และได้แบ่งส่วนงานออกเป็น 4 หน่วยงาน คือ กองอำนวยการ กองการบัญชี กองการโฆษณา สำนักงานธนาคารออมสินกลาง มี 5 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง พระนคร และภาคใต้

ธนาคารออมสินได้มีการปรับปรุงการแบ่งส่วนงานและกำหนดหน้าที่อีกหลายครั้ง ปัจจุบัน ธนาคารออมสินได้ใช้ระเบียบการธนาคารออมสิน ฉบับที่ 69 ว่าด้วยการแบ่งส่วนงานและการกำหนดหน้าที่ของธนาคารออมสิน พ.ศ. 2507 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามระเบียบการธนาคารออมสินที่ประกาศใช้ต่อมาอีกหลายฉบับ ทำให้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของหน่วยงานของธนาคารให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โครงสร้างของธนาคารออมสินในปัจจุบัน เป็นดังที่แสดงในภาพที่ 2.1

การแบ่งส่วนงานของธนาคารออมสินในปัจจุบัน แบ่งส่วนการบริหารงานเป็นระดับฝ่าย จำนวน 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายการออมสิน ฝ่ายการบัญชี ฝ่ายการธนาคาร ฝ่ายการสลากและพันธบัตรออมสิน และฝ่ายพัฒนาองค์กรและสารสนเทศ แต่ละฝ่ายจัดแบ่งหน่วยงานภายในเป็นระดับกอง หรือส่วน และระดับแผนก ตามลำดับ

หน้าที่ของแต่ละฝ่าย พอสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายการออมสิน มีหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการรับฝากเงินประเภทการออมสิน ควบคุมการปฏิบัติงานการออมสินให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบการ และคำสั่งของธนาคารออมสิน ควบคุมดูแลสำนักงานการออมสินภาคและธนาคารออมสินสาขา ปกครองดูแลการปฏิบัติงานและความประพฤติของพนักงานออมสินทั่วประเทศ ตลอดจนจัดทำและควบคุมงบประมาณการใช้จ่ายของส่วนงานที่สังกัด

ฝ่ายการบัญชี มีหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนระเบียบบัญชี ทำการประมวลบัญชีต่าง ๆ ของธนาคารออมสินเพื่อจัดทำงบดุล และงบกำไรขาดทุน ควบคุมการลงทูลหาผลประโยชน์ของธนาคาร เช่น ให้เงินกู้แก่หน่วยราชการ องค์กร บริษัทต่าง ๆ ตลอดจนลงทุนในพันธบัตรของรัฐบาล รวบรวมตัวเลขเพื่อจัดทำสถิติ และเก็บรักษาเงินสด หลักทรัพย์ ตราสารต่าง ๆ ของธนาคารออมสิน

ฝ่ายการธนาคาร มีหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับงานธนาคารเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไป ซึ่งได้แก่ การรับฝากเงินกระแสรายวัน การออกตั๋วแลกเงินเพื่อเดินทาง ตั๋วแลกเงินของขวัญ บริการตู้โทรศัพท์ และการให้สินเชื่อ เป็นต้น

ฝ่ายการสลากและพันธบัตรออมสิน มีหน้าที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการรับฝากเงิน สลากออมสิน และพันธบัตรออมสิน การออกสลากและพันธบัตร การจ่ายเงินรางวัลสลากออมสิน และการจ่ายถอนคืนสลากและพันธบัตร

ฝ่ายพัฒนาองค์กรและสารสนเทศ เป็นฝ่ายที่จัดตั้งขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2529 เพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาระบบงานที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามาในการบริการ และให้บริการลูกค้า มีหน้าที่พัฒนาระบบองค์กรของธนาคาร วิเคราะห์และศึกษาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี พัฒนาระบบงานทั้งงานด้านบริหาร งานธุรกิจของธนาคาร และงานบริการลูกค้า ตลอดจนการดำเนินการจัดหาและให้คำปรึกษาแนะนำในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แก่หน่วยงานอื่น ๆ ภายในธนาคาร

นอกจากส่วนงานที่เป็นระดับฝ่ายแล้ว ยังมีหน่วยงานระดับกองขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการอีก 12 หน่วยงาน ในแต่ละหน่วยงานแยกเป็นแผนกต่าง ๆ ตามความจำเป็นในการปฏิบัติงานดังนี้

- สำนักงานเลขานุการ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานเลขานุการของธนาคาร ของผู้อำนวยการและของรองผู้อำนวยการรวมถึงงานจัดเตรียมการประชุมต่างๆ ของคณะกรรมการธนาคารออมสินและของธนาคาร
- กองกลาง มีหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานทั่วไป อาทิเช่น งานสารบรรณ การประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร การพยาบาล การควบคุมดูแลยานพาหนะ เป็นต้น
- กองการพนักงาน มีหน้าที่เกี่ยวกับงานบริหารงานบุคคลของธนาคาร ได้แก่ การควบคุมเก็บรักษาทะเบียนประวัติ การจัดทำคำสั่งเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้าย และการถอนจากการเป็นพนักงาน เป็นต้น
- กองนิติการ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานทางด้านกฎหมายของธนาคาร เช่น ยกร่างกฎกระทรวงของธนาคารออมสิน การให้ความเห็นในทางกฎหมายแก่หน่วยงานอื่นของธนาคาร การจัดทำสัญญา และนิติกรรม และดำเนินการทางด้านกฎหมาย
- กองวิชาการ มีหน้าที่เกี่ยวกับการค้นคว้า วิจัย วางแผนงาน การต่างประเทศ บรรณรักษ์ และการฝึกอบรม
- กองตรวจการ มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีทรัพย์สิน สอดส่องดูแลความประพฤติ และการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสินทั่วราชอาณาจักร
- กองงบประมาณ มีหน้าที่จัดทำงบประมาณรายได้รายจ่าย ตลอดจนควบคุมการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบและคำสั่งของธนาคาร
- กองแบบแผน มีหน้าที่ออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง สักรวจอาคารและอุปกรณ์เพื่อดำเนินการซ่อมแซม ดัดแปลง ต่อเติม ตลอดจนงานโยธาต่าง ๆ
- กองประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่โฆษณาเผยแพร่ธุรกิจของธนาคาร ทำการค้นคว้า และวางแผนการโฆษณา และจัดทำหนังสือออมสินสาร
- กองพัสดุ มีหน้าที่ควบคุมดูแลรักษาพัสดุครุภัณฑ์ ตลอดจนจัดหาและจ่ายพัสดุครุภัณฑ์แก่หน่วยงานทุกแห่งของธนาคาร

- กองการสงเคราะห์ชีวิต มีหน้าที่รับฝากเงินสงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวและ
สงเคราะห์ชีวิตและการศึกษา ทำการชักชวนประชาชนให้ฝากเงิน

- โรงพิมพ์ธนาคารออมสิน มีหน้าที่ดำเนินธุรกิจด้านการพิมพ์ โดยจัดพิมพ์แบบ
ฟอร์มและเอกสารที่ใช้ในธุรกิจของธนาคารเป็นส่วนใหญ่

เนื่องจากธนาคารออมสินมีสาขาเป็นจำนวนมากอยู่ทั่วประเทศ จำนวนสาขา
เมื่อสิ้นปี 2532 มีถึง 491 สาขา จึงมีการแบ่งส่วนงานการบังคับบัญชา และการบริหารงานเป็น
10 ภาค อยู่ในความควบคุมดูแลของฝ่ายการออมสิน ดังนั้นจึงสมควรจะศึกษาการแบ่งส่วนงาน
ของสำนักงานการออมสินภาค และธนาคารออมสินสาขา พอเป็นสังเขปดังนี้

สำนักงานการออมสินภาค สำนักงานการออมสินภาคขึ้นตรงต่อฝ่ายการออมสิน
มีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงาน และการบัญชีของสำนักงานธนาคารออมสินสาขาและตัวแทน ควบคุม
การใช้จ่ายให้เป็นไปโดยถูกต้องและประหยัด รวมถึงการตรวจตราดูแลความประพฤติและการ
ปฏิบัติงานของพนักงานในสาขาที่รับผิดชอบ

สำนักงานการออมสินภาค แบ่งออกเป็น

- สำนักงานการออมสินภาค กทม.
- สำนักงานการออมสินภาค 1
- สำนักงานการออมสินภาค 2
- สำนักงานการออมสินภาค 3
- สำนักงานการออมสินภาค 4
- สำนักงานการออมสินภาค 5
- สำนักงานการออมสินภาค 6
- สำนักงานการออมสินภาค 7
- สำนักงานการออมสินภาค 8
- สำนักงานการออมสินภาค 9

สำนักงานการออมสินภาค กทม. มีที่ตั้งสำนักงานในบริเวณสำนักงานใหญ่
 ธนาคารออมสิน สำนักงานการออมสินภาค 1 ภาค 2 และภาค 3 มีที่ตั้งสำนักงานในบริเวณ
 ธนาคารออมสินสาขาราชดำเนิน ส่วนการออมสินภาค 4 ภาค 5 ภาค 6 ภาค 7 ภาค 8
 และภาค 9 มีที่ตั้งสำนักงานภาคในจังหวัด นครสวรรค์ เชียงใหม่ นครราชสีมา ขอนแก่น
 สุราษฎร์ธานี และสงขลา ตามลำดับ

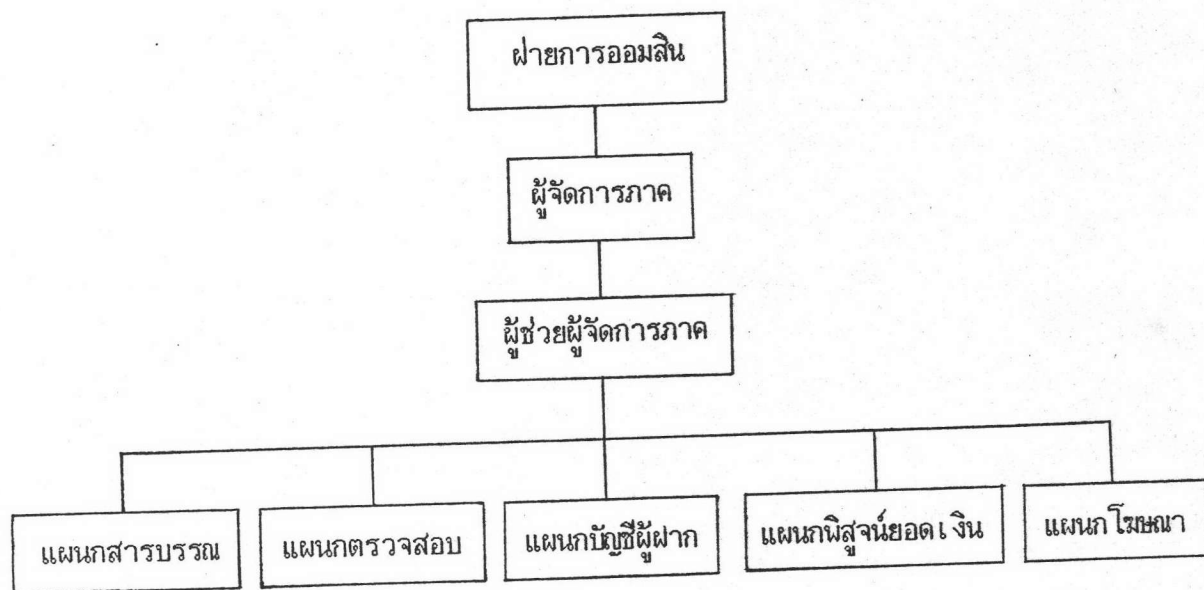
สำนักงานการออมสินภาค จัดแบ่งส่วนงานเป็น 4 แผนก ดังแสดงในแผนภูมิ
 ที่ 2.2 ได้แก่ แผนกสารบรรณ แผนกตรวจสอบ แผนกบัญชีผู้ฝาก และแผนกพิเศษยืมเงิน
 โดยมีผู้จัดการภาคเป็นผู้บริหารงานระดับสูงของสำนักงานการออมสินภาค แต่สำหรับสำนักงาน
 การออมสินภาค 4 ถึงภาค 9 มีจำนวนแผนกมากกว่าสำนักงานการออมสินภาค 1 ถึงภาค 3
 อีก 1 แผนก คือ แผนกโฆษณา เนื่องจากสำนักงานการออมสินภาค 4 ถึงภาค 9 มีสำนักงาน
 ในต่างจังหวัดจึงต้องโฆษณาเผยแพร่กิจการของธนาคารออมสินเพิ่มเติม

สำหรับสำนักงานการออมสินภาค กทม. จะแตกต่างจากสำนักงานการออมสิน
 ภาคอื่น ๆ คือ มีหน่วยงานอยู่ในความดูแลรับผิดชอบอีก 1 กองและ 2 ส่วน ดังนี้

- กองส่งเสริมการออมทรัพย์
- ส่วนการออมสินสำนักงานใหญ่
- ส่วนการออมสิน ธนาคารออมสินสาขาราชดำเนิน

ภาพที่ 2.2

การจัดส่วนงานของสำนักงานการออมสินภาค

หมายเหตุ แผนกโฆษณามีเฉพาะสำนักงานการออมสินภาค 4 ถึงภาค 9

ที่มา : หนังสือกำหนดโครงสร้างหลักธนาคารออมสิน (พ.ศ. 2529)

สำนักงานสาขา สำนักงานธนาคารออมสินสาขาถือเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อ
ฝ่ายการออมสิน มีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรับฝากเงินประเภทการออมสิน งานธุรกิจของ
ฝ่ายการธนาคาร ฝ่ายการสลากและพันธบัตร และกองการสงเคราะห์ชีวิตด้วย

พนักงานในสำนักงานธนาคารออมสินสาขา ประกอบด้วย

- ผู้จัดการสาขา มีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานในสาขา และ
ทำการตรวจสอบและอนุมัติรายการต่าง ๆ
- ผู้ช่วยผู้จัดการ ปฏิบัติงานแทนผู้จัดการสาขา กรณีผู้จัดการไม่อยู่ ช่วยควบคุม
และตรวจสอบการทำงานของพนักงานในสาขา
- พนักงานการเงิน มีหน้าที่รับและจ่ายเงินในธุรกิจทุกประเภทของธนาคาร
เป็นกรรมการตรวจนับรักษาเงินสดประจำวันของสำนักงานสาขา
- พนักงานบัญชี มีหน้าที่ลงรายการในบัญชีรายตัวลูกค้า จัดทำบัญชีรับจ่ายและ
เงินคงเหลือประจำวัน จัดทำบัญชีคุมยอดเงินฝากประจำวัน
ส่งสำนักงานใหญ่และสำนักงานการออมสินภาค
- พนักงานปฏิบัติงานสาขา มีหน้าที่ติดต่อและอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าและช่วย
ปฏิบัติงานทั่วไป
- พนักงานบริการ ประกอบด้วยพนักงานบริการรับใช้ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลความสะอาด
ของสำนักงานสาขาและรับส่งเอกสาร กับพนักงานขับรถ ซึ่งมีหน้าที่ดูแล
รักษาความสะอาดของรถและขับรถไปในธุรกิจธนาคาร

การจัดแบ่งระดับชั้นของสาขา

ธนาคารออมสิน ได้มีการจัดแบ่งระดับชั้นของสาขาออกเป็น 3 ระดับชั้น โดยจะจัดระดับชั้นของสาขาทุกปีตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารกำหนด การจัดแบ่งระดับชั้นของสาขามี 3 ระดับ ดังนี้

1. ธนาคารออมสินสาขาชั้น 1
2. ธนาคารออมสินสาขาชั้น 2
3. ธนาคารออมสินสาขาชั้น 3

รายละเอียดการจัดแบ่งระดับชั้นของสาขา ให้อู๋ในภาคผนวก ก. หน้า 116

ประเภทธุรกิจของธนาคารออมสิน

โดยทั่วไปธนาคารพาณิชย์จะประกอบธุรกิจการให้บริการด้านการเงิน ได้แก่ การรับฝากเงินประเภทต่าง ๆ การให้สินเชื่อ การซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารการพาณิชย์ การซื้อขายปริวรรตเงินตราต่างประเทศ และการให้บริการในด้านต่าง ๆ เช่นบริการรับชำระเงินค่าสาธารณูปโภค และค่าภาษี เป็นต้น

สำหรับธนาคารออมสิน ไม่จัดเป็นธนาคารพาณิชย์แต่เป็นสถาบันการเงินที่จัดตั้งโดยรัฐ ตามพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 เพื่อส่งเสริมการออมของประชาชน การดำเนินธุรกิจของธนาคารออมสินได้กำหนดไว้ในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 ดังนี้³

³ การบัญญัติธนาคารออมสิน. (เนทบุรี่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 14-15.

"มาตรา 7 ให้จัดตั้งธนาคารออมสินขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจดังต่อไปนี้

1. รับฝากเงินออมสิน
2. ออกพันธบัตรออมสินและสลากออมสินพิเศษ
3. รับฝากเงินออมสินเพื่อสงเคราะห์ชีวิตและครอบครัว
4. ทำการรับจ่ายและโอนเงิน
5. ซื้อหรือขายพันธบัตรรัฐบาลไทย
6. ลงทุนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ซึ่งรัฐมนตรีอนุญาต
7. การออมสินอื่น ๆ ตามที่จะมีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้
8. กิจการอันพึงเป็นงานธนาคาร ตามที่จะมีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้ ทั้งนี้ให้

ประกอบได้ตามข้อกำหนด และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง"

หลังจากนั้น ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดกิจการอันพึงเป็นงานธนาคารของธนาคารออมสิน พ.ศ. 2491 มาตรา 3 กำหนดให้ธนาคารออมสินประกอบธุรกิจ

- การรับฝากเงินฝากประจำ หรือกระแสรายวัน
- การออกตราพดที่กำหนดให้ใช้เมื่อทวงถาม ณ สำนักงานหรือสำนักงานตัวแทนของธนาคารเอง
- การออกซื้อ ขาย เก็บเงินตามตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือใด

นอกจากนี้ ยังมีพระราชกฤษฎีกากำหนดธุรกิจธนาคารออมสิน พ.ศ. 2504

พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2532 เพิ่มประเภทธุรกิจที่ธนาคารออมสินดำเนินการได้ คือ

- การรับฝากเงินออมสินเพื่อสงเคราะห์ชีวิตและการศึกษา
- การรับฝากเงินออมสินประเภทสงเคราะห์ที่วิคุณ
- การรับฝากเงินออมสินประเภทเคหสงเคราะห์
- การรับฝากเงินออมสินประเภทเพื่อเรียก (พิเศษ)

จากพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 และพระราชกฤษฎีกาต่าง ๆ

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า ธนาคารออมสินประกอบธุรกิจประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ธุรกิจการรับฝากเงิน

- ประเภทเพื่อเรียก
- ประเภทประจำ 6 เดือน 12 เดือน และ 24 เดือน
- ประเภทเพื่อเรียก (พิเศษ)
- ประเภทกระแสรายวัน
- ประเภทส่งเคราะห์ที่ผู้ดูแล
- ประเภทเคหส่งเคราะห์

2. ธุรกิจจำหน่ายตราสาร

- ประเภทพันธบัตรออมสิน
- ประเภทสลากออมสินพิเศษ

3. ธุรกิจด้านการประกันชีวิต

- ประเภทส่งเคราะห์ชีวิตและครอบครัว
- ประเภทส่งเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบเพิ่มทุนทรัพย์
- ประเภทส่งเคราะห์ชีวิตและการศึกษา

4. ธุรกิจการบริการ

- การรับจ่ายและโอนเงิน
- การจำหน่ายตั๋วแลกเงินเพื่อเดินทางในประเทศ
- การจำหน่ายตั๋วแลกเงินของชาวญ
- การให้เข้าตู้โทรศัพท์

5. ธุรกิจการให้กู้ยืมและเบิกเกินบัญชี

- การให้กู้ยืมโดยใช้สลากออมสินพิเศษค้ำประกัน
- การให้กู้ยืมโดยใช้เงินฝากประจำ 12 เดือน ค้ำประกัน
- การให้เบิกเกินบัญชีโดยใช้เงินฝากเพื่อเรียก เงินฝากประจำ 6 เดือน
เงินฝากประจำ 12 เดือน และสลากออมสินพิเศษ ค้ำประกัน
- สินเชื่อสวัสดิการ
- สินเชื่อออมสินส่งเคราะห์

จากรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ธนาคารออมสินจึงเป็นสถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจหลายประเภทเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไป ยกเว้นธุรกิจด้านการซื้อขายปริวรรตเงินตราต่างประเทศ และการบริการด้านธุรกิจต่างประเทศ แต่ธนาคารออมสินสามารถประกอบธุรกิจหลายประเภทซึ่งธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถดำเนินการได้ เช่น การจำหน่ายสลากออมสินพิเศษ และธุรกิจด้านการประกันชีวิต เป็นต้น

ในการดำเนินธุรกิจ ธนาคารออมสินยังได้จัดบริการรับฝาก-ถอนเงินต่างสำนักงาน บริการจ่ายเงินเดือนแทนให้ส่วนราชการ บริการจ่ายบำนาญแทน บริการรับชำระเงินค่าสาธารณูปโภคและเงินภาษี นอกจากนี้ยังมีบริการรับฝากเงินนอกสถานที่จากประชาชนทั่วไป ที่มีลักษณะพิเศษจากธนาคารอื่น ๆ โดยมีรถเคลื่อนที่ เรือเคลื่อนที่ และการส่งพนักงานของสำนักงานธนาคารออมสินสาขาออกเดินรับฝากเงินจากลูกค้าเป็นประจำวัน ธนาคารออมสินจึงเป็นธนาคารของรัฐที่ส่งเสริมการออมของประชาชนอย่างแท้จริง เนื่องจากประกอบธุรกิจต่าง ๆ เพื่อการออมทรัพย์สินของประชาชนและให้บริการรับฝากอย่างทั่วถึง